

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
-----------------	---

PAVEL PŠEJA

1. MEZINÁRODNÍ VZTAHY JAKO VĚDNÍ OBOR: POVAHA A VÝVOJ. 7

1.1 Předmět výzkumu	8
1.2 Historie a současnost	10
1.3 Vývoj oboru, témata a subobory	15
Zdroje	20

RICHARD Q. TURCSÁNYI

2. SYSTÉMOVÝ PŘÍSTUP KE STUDIU MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ. 22

2.1 Mezinárodní systém jako analytický a metodologický koncept	22
2.2 Definice a charakteristiky mezinárodních systémů	27
<i>Systém „mocenské rovnováhy“ .....</i>	29
<i>Volně bipolární systém. ....</i>	30
<i>Další Kaplanovy hypotetické systémy .....</i>	30
2.3 Charakteristiky mezinárodních systémů dle Holstiho	32
2.4 Moc jako základní prvek charakterizace mezinárodních systémů.	34
2.5 Historické mezinárodní systémy	36
<i>Mimoevropské mezinárodní systémy .....</i>	36
<i>Evropské historické mezinárodní systémy. ....</i>	39
<i>Rozdíly mezi současností a historickými mezinárodními systémy. ....</i>	42
2.6 Konflikty v mezinárodním systému a jejich řešení.	45
<i>Anarchie a vznik bezpečnostního dilematu .....</i>	45
<i>Rovnováha moci jako realistické řešení bezpečnostního dilematu. ....</i>	47
<i>Liberální řešení bezpečnostního dilematu. ....</i>	50
<i>Řešení BD dle dalších teoretických přístupů .....</i>	53
2.7 Závěr: Nač je dobrý systémový přístup v mezinárodních vztazích? ..	55
Zdroje	57

PAVEL PŠEJA, VLADAN HODULÁK

3. TEORIE MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ	60
3.1 Role teorie v mezinárodních vztazích	61
3.2 Vývoj teorií mezinárodních vztahů	61
3.3 Realismus	65
<i>Vznik a vývoj</i>	65
<i>Hlavní pojmy a myšlenky</i>	66
<i>Hlavní představitelé realismu</i>	68
3.4 Neorealismus	72
3.5 Liberalismus	74
<i>Liberální tradice v mezinárodních vztazích</i>	75
<i>Znaky liberalismu v mezinárodních vztazích</i>	76
<i>Příklad aplikace liberálních tradic na ideu demokratického míru</i>	77
<i>Hlavní proudy liberalismu v mezinárodních vztazích</i>	78
<i>Neo-neo debata</i>	81
3.6 Marxismus a jeho varianty	82
<i>Základy Marxovy teorie</i>	83
<i>Teorie světového systému</i>	85
<i>Gramscianismus</i>	86
3.7 Postpozitivistické teorie	87
<i>Historická sociologie</i>	88
<i>Normativní teorie</i>	89
<i>Feminismus</i>	90
<i>Kritická teorie</i>	91
<i>Poststrukturalistické teorie</i>	92
3.8 Sociální konstruktivismus	94
<i>Vymezení konstruktivismu</i>	95
<i>Debaty v rámci konstruktivismu</i>	96
3.9 Anglická škola	97
3.10 Namísto závěru	98
Zdroje	98

VENDULA VESPALCOVÁ

4. AKTÉŘI MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ	100
4.1 Stát	106
<i>Národ, národní stát</i>	107
<i>Suverenita</i>	109

<i>Vznik a vývoj moderního suverénního státu</i>	111
<i>Jedinečnost státu</i>	114
<i>Nedokonalosti států</i>	115
<i>Problémy státocentrického přístupu k mezinárodním vztahům</i>	116
<i>Proměny charakteristik a funkcí státu</i>	117
4.2 Mezinárodní organizace (IOs)	119
<i>Klasifikace mezinárodních organizací</i>	121
<i>Role mezinárodních organizací v mezinárodním systému</i>	123
4.3 Mezinárodní vládní organizace (IGOs)	124
4.4 Mezinárodní nevládní organizace (INGOs)	127
4.5 Jedinec	129
<i>Rozhodování aktéra-jedince</i>	132
Zdroje	135
ZDENĚK KRÍŽ	
5. VÁLKA A MEZINÁRODNÍ SYSTÉM	137
5.1 Třicetiletá válka a vestfálský mír – milníky na cestě k moderní podobě systému mezinárodních vztahů	137
5.2 Na cestě ke koncertu velmocí	142
<i>Války s revoluční Francií a Napoleonem</i>	142
<i>Koncert velmocí (1815–1914)</i>	147
5.3 Velká válka 1914–1918 a zrození versailleského systému	151
<i>Polarizace mezinárodního systému a vytváření předpokladů pro vypuknutí první světové války</i>	151
<i>Velká válka jako architekt versailleského systému</i>	154
<i>Parametry versailleského systému</i>	158
5.4 Druhá světová válka a vznik bipolárního systému mezinárodních vztahů	161
<i>Fungování a rozklad versailleského systému</i>	161
<i>Zrození bipolárního systému ve druhé světové válce</i>	169
5.5 Studená válka v období bipolárního systému	173
<i>Podoba mezinárodního systému v době studené války</i>	173
<i>Eskalace a uvolnění</i>	179
<i>Konec studené války</i>	183
<i>Systémový dopad studené války</i>	185
5.6 Závěr	185
Zdroje	187

PETR SUCHÝ, PETR OCELÍK

6. BEZPEČNOST V MEZINÁRODNÍCH VZTAZÍCH	190
6.1 Bezpečnost jako podstatou sporný koncept	190
6.2 Bezpečnost v mezinárodních vztazích	192
6.3 Hlavní koncepty	197
6.4 Bezpečnost v teoriích mezinárodních vztahů	201
<i>Realismus</i>	202
<i>Liberalismus</i>	204
<i>Konstruktivismus a kulturalismus</i>	210
<i>Kritické přístupy</i>	216
6.5 Témata bezpečnosti v mezinárodních vztazích	220
<i>Teorie odstrašování</i>	220
<i>Odstrašování</i>	222
<i>Kontrola zbrojení a odzbrojování</i>	228
<i>Energetická bezpečnost</i>	233
<i>Lidská bezpečnost</i>	237
Zdroje	239

OLDŘICH KRPEC, VLADAN HODULÁK

7. MOC, ZÁJMY A KONFLIKT V EKONOMICKÉ DIMENZI MEZINÁRODNÍHO SYSTÉMU	244
7.1 Moc a politický konflikt v procesu formování světové ekonomiky – příčiny úspěchu Západu, vývoj v 19. a 20. století a podoba současné světové ekonomiky	244
<i>Charakter evropské ekonomiky – unikátní charakteristiky a pozice ve světové ekonomice</i>	244
<i>Evropská expanze – podíl a snaha o ovládnutí asijských trhů, kolonizace Nového světa</i>	246
<i>Merkantilní války, průmyslová revoluce, kolonialismus a velká divergence</i>	248
<i>Britská hegemonie v 19. století</i>	250
<i>Dezintegrace světové ekonomiky mezi světovými válkami a obnova pod vedením Spojených států</i>	253
<i>Ropné šoky a přizpůsobení průmyslových zemí</i>	259
<i>Rozpad východního bloku a nástup asijských ekonomik</i>	264
7.2 Vědecká reflexe politické moci a konfliktu v mezinárodních ekonomických vztazích	268

<i>Liberalismus</i>	269
<i>Ekonomický nacionalismus</i>	270
<i>Marxismus</i>	272
<i>Další přístupy ke zkoumání problému</i>	274
7.3 Moc a konflikt v rámci mezinárodních obchodních toků – mezinárodní obchodní systém, obchod a rozvoj	275
<i>Klasický merkantilismus a klasická politická ekonomie</i>	275
<i>Koncept komparativní výhody</i>	277
<i>Moderní merkantilistické argumenty</i>	279
7.4 Charakteristika současného mezinárodního obchodního systému. . .	282
<i>Rozvinuté a rozvojové země ve světovém obchodě</i>	283
<i>Současné trendy obchodního režimu</i>	285
7.5 Politická moc a konflikt v mezinárodních měnových a finančních systémech	286
<i>Podstata peněz a jejich vztah k politické moci</i>	286
<i>Směnné kurzy a platební bilance</i>	289
<i>Vývoj mezinárodního měnového systému</i>	293
<i>Mezinárodní finanční toky</i>	297
<i>Rozvinuté a rozvojové země v mezinárodním měnovém a finančním systému</i>	299
Zdroje	300

JAKUB FUČÍK

8. GLOBÁLNÍ TÉMATA	305
8.1 Lidská práva	305
<i>Co jsou „lidská práva“?</i>	305
<i>Historie lidských práv</i>	306
<i>Generace lidských práv</i>	308
<i>Vybrané lidskoprávní režimy a úmluvy</i>	309
8.2 Mezinárodní humanitární právo	311
<i>Co je „mezinárodní humanitární právo“?</i>	311
<i>Systém humanitárního práva</i>	313
<i>Souzení válečných zločinů</i>	314
<i>Humanitární intervence</i>	317
8.3 Demografický vývoj, chudoba a udržitelný rozvoj	318
<i>Charakter světového demografického vývoje</i>	318
<i>Chudoba</i>	319
<i>Udržitelný rozvoj</i>	320

<i>Význam demografického vývoje, chudoby a udržitelného rozvoje pro mezinárodní vztahy</i>	321
8.4 Závěr	322
Zdroje	324

JAN OSIČKA

9. ZÁKLADY VÝZKUMU A METODOLOGIE MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ	326
9.1 Práce s teorií	326
9.2 Problém jedinečnosti výzkumu	329
9.3 Výzkumná strategie	335
<i>Induktivní postup</i>	335
<i>Deduktivní postup</i>	338
<i>Kvantitativní testování teorie</i>	339
<i>Kvalitativní testování teorie</i>	342
<i>Kvalitativní porozumění případu</i>	346
9.4 Výstup: dobrý výzkum a jeho vlastnosti	347
9.5 Nejčastější opomenutí v konstrukci výzkumu	348
<i>Vynechání heuristické fáze výzkumu</i>	348
<i>Nevyjasněné ohraničení výzkumu</i>	349
<i>Nedostatečně vysvětlený postup výzkumu</i>	349
<i>Nadužívání hypotéz</i>	350
9.6 Závěr	350
Zdroje	351
SUMMARY	352
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	354
REJSTŘÍK	357